УДК 004.8:351.72

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА РИЗИКИ

Д. Кузнецова, група МЕ-22
Н. Пітел, канд. екон. наук, доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет

У сучасному цифровому суспільстві штучний інтелект (далі – ШІ) дедалі активніше інтегрується у різні сфери управління та господарської діяльності. Одним із ключових напрямів його впровадження є система публічних закупівель, яка потребує високої ефективності, прозорості та мінімізації людського впливу на прийняття рішень.

Застосування інструментів штучного інтелекту у публічних закупівлях відкриває широкі можливості для автоматизації процедур, аналізу великих обсягів даних, виявлення ризиків та ухилення від корупційних дій. Разом із тим, впровадження таких технологій супроводжується низкою викликів – зокрема, питаннями безпеки даних, етичними аспектами прийняття рішень алгоритмами, а також законодавчим регулюванням новітніх технологій.

Інтелектуальні технології активно проникають у сферу публічних закупівель, забезпечуючи підвищення ефективності, прозорості та аналітичної підтримки в процесах прийняття рішень. Згідно з дослідженнями міжнародних експертів, одним із головних напрямів застосування ШІ є автоматизована оцінка постачальників. Завдяки обробці великих обсягів історичних та аналітичних даних, системи ШІ дозволяють швидко аналізувати надійність, якість, вартість і відповідність постачальників встановленим критеріям.

Ще одним важливим вектором є прогнозна аналітика, яка забезпечує можливість прогнозування потреб замовників, тенденцій на ринку та цінових коливань. Застосування прогнозної аналітики дозволяє оптимізувати обсяг закупівель і уникати надлишкових витрат.

У сфері аналізу ринку та досліджень, ШІ використовується для збору, структурування та інтерпретації відкритих джерел інформації про товари, послуги та учасників ринку, що сприяє прийняттю обґрунтованих стратегічних рішень.

Окрему увагу науковці приділяють виявленню корупційних ризиків та аномалій. Алгоритми машинного навчання здатні розпізнавати підозрілі шаблони поведінки в тендерній документації або повторювані аномалії у фінансових звітах, що дає змогу ефективно попереджати зловживання.

Важливою сферою є також автоматизація рутинних завдань, зокрема попередній відбір пропозицій, перевірка документів, підготовка звітів тощо. Використання інтелектуальних систем дозволяє зменшити навантаження на фахівців у сфері закупівель і підвищити ефективність їхньої роботи.

Попри значний потенціал використання інтелектуальних технологій у сфері публічних закупівель, впровадження систем штучного інтелекту супроводжується низкою ризиків і викликів, які потребують ґрунтовного аналізу та управлінського реагування. Застосування цифрових алгоритмів у процесах закупівель вимагає не лише технічної модернізації, а й нормативного, етичного й організаційного забезпечення (рис.1).

Основні проблеми стосуються забезпечення достовірності та неупередженості рішень, прийнятих за участі ШІ, а також захисту персональних даних, прозорості функціонування алгоритмів і відповідальності у разі помилок системи. Особливої актуальності ці питання набувають в умовах публічної відповідальності органів влади та обмеженого довірчого середовища в суспільстві.

Відсутність належної уваги до ризиків здатна негативно вплинути як на результативність впровадження цифрових технологій, так і на рівень відкритості та суспільної довіри до закупівельних процесів.

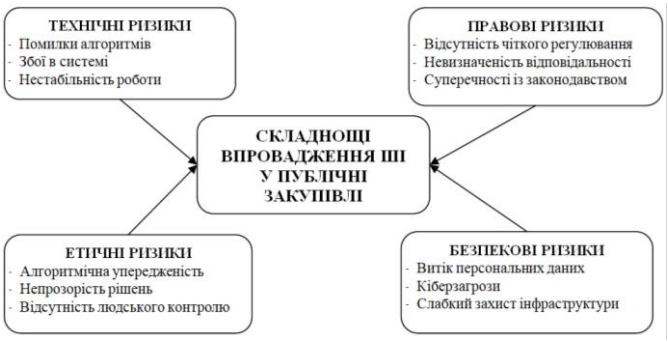

Рисунок 1 – Типи ризиків, що супроводжують впровадження штучного інтелекту у сферу публічних закупівель

Тому процес інтеграції інтелектуальних технологій у сферу публічних закупівель має супроводжуватися комплексною оцінкою ризиків, формуванням нормативної та технічної бази, а також забезпеченням контролю за етичністю і безпечністю їх застосування.

Перспективи впровадження штучного інтелекту в Україні є доволі обнадійливими, зважаючи на високий рівень цифрової грамотності населення, розвинену ІТ-галузь та активну участь українських фахівців у глобальних технологічних проєктах. У державному секторі, зокрема у сфері публічних закупівель, ШІ може стати ефективним інструментом для підвищення прозорості, боротьби з корупцією, аналітики ринку та прогнозування потреб. Водночас важливою умовою для ефективного впровадження інтелектуальних систем є формування відповідної нормативно-правової бази, забезпечення кібербезпеки та розвиток міжсекторальної співпраці між державою, бізнесом і науковим середовищем. Спрямоване використання потенціалу інтелектуальних аналітичних систем здатне не лише модернізувати управлінські процеси, а й сприяти сталому економічному розвитку країни.

Висновки: У процесі цифрової трансформації публічної сфери інтелектуальні технології дедалі більше розглядаються як ефективний інструмент підвищення прозорості, ефективності та аналітичної обґрунтованості державних закупівель. Їхнє застосування дозволяє автоматизувати рутинні процеси, оперативно виявляти ризики, оптимізувати вибір постачальників та підвищити загальну якість управлінських рішень.

Разом із тим, впровадження цифрових алгоритмів супроводжується низкою викликів: правових, технічних, етичних і безпекових. Ігнорування цих аспектів може нівелювати переваги новітніх технологій, підірвати довіру до закупівельної системи та призвести до небажаних соціально-економічних наслідків.

Для ефективного використання потенціалу систем на основі штучного інтелекту в українській системі публічних закупівель необхідно забезпечити належне нормативне регулювання, впровадження стандартів етичного застосування цифрових рішень, розвиток інфраструктури кібербезпеки, а також формування культури відповідального використання інновацій.

Таким чином, розумне та стратегічно зважене впровадження інтелектуальних цифрових інструментів здатне суттєво підвищити якість публічного управління, сприяти антикорупційним зусиллям і наблизити Україну до кращих європейських практик у сфері електронного врядування.

Список літератури

1. Мірансо Діас Х. Штучний інтелект і його застосування в публічних закупівлях. Artificial Intelligence and its Application to Public Procurement. 2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/382888021_Artificial_Intelligence_and_its_Application_to_Public_Procurement

2. Digitalisation of public procurement: The case study of Ukraine. 2024. URL: https://journals.umcs.pl/h/article/viewFile/9273/6961

3. DOZORRO Artificial Intelligence to Find Violations in ProZorro. Transparency International Ukraine. 2018. URL: https://ti-ukraine.org/en/news/dozorro-artificial-intelligence-to-find-violations-in-prozorro-how-it-works/